

Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 225 (10210) 1976 чыдаң сентябрь 23, четверг

1925 чыла
үндөөлөттүгүн

Өртө
2 көп.

„СОЮЗ-22“: ТҮҢЕЛ СЕАНСЫЛАР

УЖУДУШКУН БАШКАРАП ТӨП. (СЭТА).
Космонавтар Валерий Быковский биле Вла-
димир Акиев «Союз-22» корабльдиң бортунда
ажылды үргүзүшкөн турар.
Экипажтын ээчелеге ажал хуну Москва-
ны-биле 4 шак 50 минута турда эгелзэн. Чер-
ниң кырым чурука тирттырылган түнел се-
ансыларын чорудуп турар. Ортаккы Азияны,
Казахстанны, Чоон Сибирини, ССРЭ-ниң Еу-
ропа кезонниң деңсээрлерин кырымдан чу-
рука тирттырган. Оон мурунда экипаж Гер-
ман Демократтыг Республиканы деңсээрлерин,
а ол ишкеш Магадан болгаш Иркутск областар-
ны, Якутияны, ССРЭ-ниң Европа кезонниң
сөү-төөн талазын, Прибалтиканың деңсээрлерин
чурука тирттырган турар.
Кара-биле көрүп утлап-штыгарыңың ажал-
буру приборларын ажыглап, корабльди
көз-биле баппарыңың методтарын ажылап
кылдыр талазы-биле техниктиг шенелдерин
сентябрь 21-де күөсеткен.
Экипажтың ийа кенигүзүвүн карынын
байдалы эки.

БАЙ-ТАЙГАЖЫЛАРНЫҢ ТИИЛЕГЕЗИ

Бай-Тайга районун ажал-ишчилериниң мал чемки бе-
леткээр талазы-биле планын күөсеткенниң диниаткан те-
леграмма СЭКП Тыва обкомунга болгаш республиканың
Министрлер Чөвүлелине дүң келген. Ында 7000 тонна
планын тургаш, 7100 тонна ситенин белеткээр, 2532 тонна
силосту салган, сенаж белеткээр талазы-биле онаалда кү-
өстүгенин диниаткан.
СЭКП обкомунуң бюрозу болгаш Тыва АССР-ниң Мини-
стрлер Чөвүлели Бай-Тайганың ажалчы чоннарынга чедип
алган чедикшилерин-биле холбаттыр байыр чедирип,
алган онаалдадан акыр 300 тонна ситенин белеткээр, күрү-
неге 250 тонна тарааны садар талазы-биле боттарының ху-
лээгелерин чедикшилерин күөсөдиргеп, дүжүт ажал
алышкынын чогуур ойунда база шынарлыг доозарынга
болгаш мал кыштагашкынынга уагератт белеткенип
алырынга бүзүрелни илергейлзэн.

КУСКУ ЧЕР АНДАРЫЛGAZY

Коммунисттик партия болгаш Совет чазак бедик
дүжүттү өстүрүп алырынга чер ажылының агро-
техниказы сагызының чугулазы үргүлчү айтып,
бо талазы-биле дээштиг хемчеглерин ап келген.
Оон уламындан чурттуң тараа ажаап турар район-
нарында «Күскү чер андарылгазы — бедик дүжүт-
түн үнденин», «Комбайн тарааны ажааптарга-ла,
оон орунуче тракторну кири» деп лозуннар калбар-
ган. Күскү чер андарылгазы бистин республикада
база түлүк.

Күскү чер андарылгазы — бок үнүштер-биле де-
мисежиринин агротехниктиг аргаларының бирээ-
зи. Оон ийаи черин амдыгааштан белеткеп алыр-
га, чазын удур андарар болгаш тракторлар чар-
дыктар ажил эвээш болур. Күзүн андарган чер-
ге хар-даа, чачы-даа шыгы ханы сипер, үнүшке чу-
гула бүдүмелдер база чыгыр. Бо бүгүдөн күскү
чер андарылгазының ажыктыгы илден.

Күскү чер андарылгазын кичээгенин кошкат-
пайн келген ажал-агыйларын чылдын-на багай
эвес дүжүт алыры чаңыл болу берген. Оларын
кичээгени Каз-Хем районда «Тиилелге», Тандыда
«Коммунизмниң херели» колхозтары, Бин-Хемде
«Кызыл-тараачын», «Улуг-Хемде» «УТКА 25 чылы»,
Тандыда ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг, Каз-Хемде
«Бурунгаар» совхозтары болгаш оон-даа еске
ажыл-агыйларын кирип болур. Бо чылын ол кол-
хозтарын болгаш совхозтарын күзүн андарган
черге тараан тараанының бир гектарга онааштыр
дүжүтү чазын удур андарган шөлдерининден 2—3
центнер хой болуп турар. Ылангыя Каз-Хемде
«Коммунизмче орук» колхоз күзүн андарган шөл-
деринин гектарындан-на ортумаа-биле 14 центнер
тарааны ажаап алган. Мындай муракчы ажал-
агыйларын үлгерин эдерери, оларның дуржулга-
зын непередери чугула.

Элзэн хой колхозтар болгаш совхозтар күскү хо-
ву ажылдарынын планын сагыса, ажалга чагыс
талаалар чанчыдан ам-даа уштуумаан. Оон ула-
мындан чүгле дүжүт ажаалдазынче чайгылаш,
күскү чер андарылгазын саадалып турар. Чөөн-
Хемчик, Барыин-Хемчик, Бай-Тайга, Эрзин район-
нар ындыг таварылганы чылдын-на катаптан, күс-
кү чер андарар планын күөсетпейн келгенер.
Ылангыя «Ак-Туруг», «Чыраа-Бажи», «Шекээр»,
«Тээли» ышкаш ажал-агыйларда бо талазы-биле
ажыл сула. Тараа, картофель болгаш ногаа куль-
тураларын күзүн андарган черге тарыяын тура-
рындан ол ажал-агыйлар чавыс дүжүт ап турар.

Күскү чер андарылгазын шалыпкын чорудуп бо-
лурунуң бүгү аргалары бисте бар. Дүңгө чедир
сезен мун га тараа культураларын бастыртканга,
чээрин сес мун гектар кукурүза, бир мун үш чүс
гектар черден картофель болгаш ногаа ажааттын-
ган, үжөн алды мун гектар мал чени кестинген —
шүптү чүс дөргөн мун га тарылга шөлү хостал-
ган, ол хире черин андарып болур. Ындыг турбу-
же андартыганын чериниң хемчээли чаз-ла үжөн мун
гектар азы планын 22 хуузу четкен.

Чер андарылгазын темпизин чавыс, хонукта
ийи мун гектардан ашпайн турар. Ылчаар ажал-
даар болза, артак чүс мун гектар черин
келер чылдын тарылгазынга белеткээрине ийи
айдан эвээш эвес үс чарыгдатынар. Ычангаң
республикада чер андарар 950 хире аргатты дө-
герезин ажалдадыр, ол ажалды организастаарын
экижидер болгаш социалисттик чарышты улам кал-
барыр херек. Ылангыя бирээзи-ле ээлчеге 30—35
гектар чер андарар К-700 деп күчүлүг тракторлар-
ны долу ажиллаар. А бо хүнерде оларын элзэн
хөйү ажал чок: «Тиилелге» совхозта алды, «Шам-
былгада» үш, «Революциянын чалбыжында»
дөрт, ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхозта беш ы-
ндыг трактор машина-трактор мастерчаларында
анаа турар. Анаа турар К-700-тер Тыванын Кө-
дөз ажал-агый дуржулга станциязында үш бар.
Бо чугула болгаш бачым иштин үзүнде үш тра-
кторларын анаа турарының чылдаганы — бирээде,
ажыл-агыйларын механизатор кадрларын белет-
кеп албаанында, ийде, кам чок эдилелден үрел-
генинде. А чер андарылгазынга К-700-тер нургу-
лайында чангыс ээлчег-биле ажаллап, база-ла до-
лузу-биле ажылгатынмайн турар. Бо дээрге чам-
дык колхозтар болгаш совхозтар ууртукчулары-
нын, инженер-техниктиг ажилдакчыларын бол-
гаш агрономдарын сула ажылынын түнели-дир.
Ол черлерде парторганизациялар ук харысчалга-
лыг эштерден негелдени күштелдирер ужурулуг.

Оңу беш чылдын баштайгы чылында бистин
республикада чүс дөргөн мун гектар күскү черин ан-
дарар. Ажалдын темпизин аажок чавыс: эрткен
чылдын бо үеде турганынга бестин беш мун гектар
четпес азы андарган чер 31 мун гектар чаз-ла ажал
турар. Ындыг болгонда хүнүн-не дөрт-беш мун
гектарын андарар негеттинип турар. Ол чүл дээр-
ге, бүгү тракторларын чер андарылгазынче кири-
ри, күш-ажылдын бүдүрүкчүлүгүн бедидери, ажал-
ды организастаарын экижидери-дир. Ычангаң бо
ажылды шалыпкын чорудар дээш ажал-агый бүрү-
зү механизаторларын ажалга харысчалгазын
күштелдирип, техникага камныг болур чоруун бед-
идер, оларнын ортузунга чарышты дээштиг органи-
заастар херек.

КУСКУ ХОВУ АЖЫЛДАРЫН ШАЛЫПКЫН ДООЗАР

СЭКП обкомунда, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелинде,
облпрофчөвүлелде болгаш ВЛКСМ обкомунда

АЖААП АЛЫШКЫННЫҢ ТИИЛЕКЧИЛЕРИ

СЭКП обкомунуң бюрозу, республиканың Министрлер
Чөвүлели, облпрофчөвүлел болгаш ВЛКСМ обкомунуң
агый-агыйларын дүжүт ажаап алышкы-
нының болгаш күрүнеге тараа садарының талазы-биле
социалисттик чарыжының сентябрь 20-ге чедир түнелдерин
үндүргөн.

Бай-Тайга, Кызыл, Барыин-Хемчик болгаш Эрзин район-
нарың ажал-агыйларын ажаап алышкынын элзэн
шалыпкын темп-биле чорудуп турарынын түнелелде
тараа ажаап алыр шөлдүн тараанының 40—50 хуузу
бастырган кады хуузу
алган доктаалда демделзэн.
Колхозтарын болгаш совхозтарын шалыпкын «Тии-
лелге» совхоз дүжүт ажаап алышкынын шалыпкын чорудуп
турар. Бо ажал-агый тарааны 57 хуузу бастырган
алган, күрүнеге 3525 тонна тарааны дүжаап, планын 50,4
хуу күөсеткен, үреништерин 30 хуузу уруп алган, аныс
андарар планының 40,6 хуузу күөсеткен болгаш тараа-
ны бастырган шөлден саванын 30 хуузу болуп ал-
ган. Ол ышкаш Дуржулга станциязын, «Хемчик»,
«Күп-акылдын хосту» совхозтарын, Эрзин районун
Ленин атыг болгаш Каз-Хем районун «Тиилелге» колхоз-
тарын тарыякчылар ажаап алышкынын ажалдаар еске
ажыл-агыйлардан бедик темпизин чорудуп турар.

Оон-биле кады республика-
ның шалыпкын алышкыны, тараа ажаап алышкынын ам-
даа куду темпизин бооп турар деп доктаалда база айткан.
300 ажал комбайн, оон иш-
тег Танды, Чөөн-Хемчик, Улуг-Хем болгаш Каз-Хем ра-
йоннарда 188 комбайн ажаап алышкында ам-даа кириш-
пейн турар. Аргаттарын хүнде ажаап алышкынын чорудуп
чотур негелдегел дүжүлгө: жатналар чүгө 8,3 гектар та-
рыялар бөзүп, бастырган бол-
гаш дөрт-даа бастырган ком-
байнар — 8,5 гектар чедирин турар. Чамдык ажал-агый-
ларда контролдуң кошкан бооп турарынын ужурулдан
тараанын, саванын болгаш ногаа сымтарын чадирин
урут бооп, мынтага чедир

картофельдин үштүн бир бол-
гаш ногааларын чартык ке-
ли чедир ажаап алдырмаан.
Тараанын бастырган шөлдүн
чүгө үштүн бир кезиниң
саванын ажаап алган, респу-
бликада аныс андарылгазы-
нын хонукта негелдегел өсүдө-
н 5,5—6 мун гектар болур
норм-ишкетин турбузе, чүгө-
ле 1300 гектар бооп турар.
Бир эвес бо норма буугар
ажылды калдырар болза, аныс
андарылгазын планын бо
чылдын октябрь 10-га чедир
күөсөдүп болур аргалыг.

Районнарда дика хой ком-
байннардын ажаап алышкы-
нында хаара туттунмаанын, а
ол ышкаш дүжүт ажаап алышкы-
нынын, күрүнеге тараа са-
дарынын, үреништерин уруушкунуң болгаш аныс
андарылгазын темпизинин ам-
даа кудузуң барымдаа-
лаш, СЭКП обкомунуң бю-
розу, Тыва АССР-ниң Мини-
стрлер Чөвүлели, облпроф-
чөвүлел болгаш ВЛКСМ обкомунуң
районнар аразында ишчилер
Кызыл туку кабы-даа райо-
нга чыгыса деп шийитир-
лзэн.

Ажал-агыйлардан «Тии-
лелге» совхозту чарыштың
тишкенин деп салаал. Ы-
чангаң анаа шалыпкын Кызыл
туку болгаш 100 рубль хем-
чөдөдүп ажаап алышкынын тым-
сыр дээш.

Бүгү комбайннар ажал-
дады кирипери, ажаап алышкы-
нын ажалын бедик темпизин чедип ап, карто-
фельдин, ногааларын бол-
гаш кукурүзанын ажаап алышкынын чоокку хүнерин
болгаш дерит-херекселдерин
эп-не долзуу-биле моюн-
норлоп, ажалдын шынарлыг
болуру дөшт контролду күп-
телдирери, а ол ышкаш мал-
чынынга база еске-даа
ажылдакчыларын тараа са-
ваныг болуп, фермаларче
сөөртүрүкче мобилзаастаа-

рын, аныс андарылгазын
бедик темпизин чедип алы-
шкынын болгаш күрүнеге тараа
садарынын талазы-биле
социалисттик чарыжының
сентябрь 20-ге чедир түнелдерин
үндүргөн.

Сентябрың 20-де турга-
ны-биле алырга, республика-
ның колхозтарында болгаш
совхозтарында 141 мун тонна
ажыл (планын 68 хуу-
зу), 45,4 мун тонна сенажы
(182 хуу), 8,4 мун тонна бу-
дук-бурун (43,6 хуу), 4574
тонна витаминин ситен дал-
ганын (54 хуу) белеткээр
болгаш планын 37,6 хуузу
болур 150,6 мун тонна си-
лосту салтанын доктаалда ай-
тылган.

Мал ченин едидишкычче
шылдырче эң хой санын
мал ченин Барыин-Хемчик
район планын 81,7 хуузу,
Монгу-Тайга — 76,8, Бай-
Тайга болгаш Тожу районнар
— 73,5 база Каз-Хем район —
67 хууза белеткен алган. Мал
ченин едидишкычче шыл-
дырче план-онаалдарын
агый-агыйларын аразында
Каз-Хем районун «Тиилелге»
колхозу 102 хууза, «Шамба-
лыг» совхоз — 93 база Эрзин
районун Ленин атыг кол-
хозу — 88 хуу күөсеткен.

План-онаалдарын ишти
күөсөдөш чүгө 59,2 хуу
күөсеткенин турбузе, сөөгү
үеде мал чени белеткээринче
темпизин кудулаан деп, до-
ктаалда айткан. Ол чорук дү-
вүзүнн бастырган турар. Ол
ажылды Тес-Хем болгаш
Улуг-Хем районнарда онаа о-
жик чорудуп турар, мыда мал
чени белеткээриниң планын
чүгө 45—48 хуу, Танды, Эр-
зин база Бин-Хем районнар-
да — онв планын чүгө 55
хуу чедир күөсөдүн алган.

Мал чени белеткээрине еске-
даа районнарды элзэн мал
ажылдакчыларын ажаап чо-
руп турар.

СЭКП обкомунуң бюрозу,
Тыва АССР-ниң Министрлер
Чөвүлели, облпрофчөвүлел

реп. Механизаторларын чед-
икшилеринде, үреништеринде
болгаш организастаар эвес чо-
руттардын хой комбайннар ор-
та ажалдадып турар.

Чер-чед партия, совет ор-
ганнар, ажал-агыйлар уур-
тукчулары, едидишкычче
ажаап алышкында хоку-
лаашкында чотур түнелде
кылым, бүгү комбайннар
ажаап алышкынын кыри-
рер хемчеглерин алыр ужу-
ру.

Республика ситен белет-
кээр планын сентябрь
23-ге чедир 67,9 хуу күөсөт-
кен. Барыин-Хемчик, Кызыл,
Бай-Тайга районнар ситен
белеткээриниң планын ажал
күөсөдүгүн.

Оон-биле чергезинде рес-
публикада ажаап алышкы-
нын ажалдаарында оонку
чоруп турарын демделээр хе-

чүрктин халызындан байыр-
ны база чаагы ажалдакчы-
лар оларга дамчыткан.

Амы үеде партияны XXV
съездинин совет эртемниң
мурнуна салган сол сорулга-
ны болза бойдуштун база ийи-
тиледик хообул суугар бо-
лур үндүрүн ишчилерин
улам ийи калдырары бол-
гаш халыкка, коммунизм
материал-техниктиг баа-
зын тургузарынын, эртем-
техниктиг депшлелени дүр-
дөдиринин база бүдүрүгенин
ажыктымын өстүрүшүн, чо-
нук чаагы амдыралын,
культураын бедидирерин,
ажылчы чоннарын комму-
нисттик мировоззрениян хо-

БРИГАДА АЖААЛДАНЫ ДООСКАН

Тандының ужу-кыды кө-
зүлбес кылдыр чаттылып чо-
руй барган калбак-дегем шөл-
деринде комбайннар, маши-
наларын, тракторларын мо-
торунуң дааш-ишкенин бо хү-
нерде дун-да, хун-да дивел
үзүктел чок димиреп турар.
Ол болза ажал-ишчилерин
онгу беш чылдын баштайгы
чылынын дүжүдүн кыска хуу-
саада чидиргеп чок ажаап
алыр дөшт шалыпкын ажаап
турары-дыр.

Районну ажал-агыйлары-
нын аразында социалисттик ча-
рышка сөөгү оң хонукта Ты-
нанын Көдөз ажал-агый дур-
жулга станциязынын тараа-
лары бирги черин элзеш,
СЭКП райкомунуң болгаш рай-
кукукунуң ишчилер Кызыл
тугу-биле шалыпкан. Сента-
брь 20-де меда суугар алыр-
га, ажаап алаа чотур 9046 га
тараа культураларын 65
хуузу кестинген, оон ишти-
н 4392 га тарааны басты-
рган. Амы үеде бир гектардан
ортумаа-биле 11,2 центнер дү-
жүтү алган.

Дуржулга станциязын
партия, профсоюз комитете-
ри болгаш дирекцияны тарааны
кыска хуусада ажаап алыр
дөшт тараа-агыйларын ортузу-
да социалисттик чарышты
дээштиг организастап, күш-
ажылдын бүдүрүкчүлүгүн бе-
дидер, ажалдын шынарлыг
болушунче кичээгенин до-
таамал салган турар. Ап чору-
ду турар хемчеглерин түн-
елде ажаап алышкынын
темпизин районну еске ажал-
агыйларын дүргөн.

Дуржулга станциязында беш
хону бригаданы бар, оларын
ажыл-ишчилерин аразында
тараа ажаалдады дүргөн до-
зар дөшт чарыш сөөгү хонук-
тарда улам калбарган. Соци-
алисттик чарыштын сөөгү түн-
елинде А. Горбановтун ууру-
ткан демделзэн.

СЭКП-ниң XXV съездинин
ишчилерин-биле холбаттыр
бедик мергендилер специа-
листер белеткээриниң шына-
рын бедидириниң сорулгазын
— ССРЭ-ниң дээди болгаш ор-
тумак тускай өөредитке ми-
нистри В. П. Елютинниң
илеткелиниң теманы ол.

«СЭКП-ниң XXV съездин
болгаш ишчилер эртемни-
ниң талазы-биле эртем ийи-
чи-дириниң сорулгазын»
деп илеткеди ССРЭ-ниң Эр-
тем академиязынчыл ора-
дакчир ишчилерин П. П.
Бедосевскай.
Чөвүлел хурал ажалын үр-
гүтүдөш турар. (СЭТА).

Комбайннарны бүдүрүкчүлүг ажыллаар

(Хову ажылдарының хун демделгели)

СЭКП ТК-ның Чингизе се-
кретары эш Л. И. Брежневтиң
Казахстанниң партия-ажыл-
агый активиниң чуугазы, бүгү
чуртта ышкаш бистин респу-
бликанын көдөз ажал-
агыйнын ажал-ишчилерин
чаа чедикшилерине улам со-
рок кырипери. Тараа шөлдерин-
де ажалдан тараа механизатор-
ларын болгаш еске-даа ажал-
ишчилер дүжүт ажаап алышкы-
нын темпизин хүн келген турум улам бедидип
турар. Ол дугайы ажаап алышкы-
нын сентябрь ай-
ның 22-де чыгыштан опера-
тивтиг медеэтинден көрүп
болур.

Бо хүнерге чедир респу-
бликанын тараа шөлдеринин
115 мун 600 ажал гектары
кестинген. Ол дээрге бүгү
шөлдүн барык чартык кезин
бооп турар. Кестинген шөл-
дүн 80 мун 454 гектары бас-
тыртканган. Тараа культу-
раларын бир гектардан-на
ортумаа-биле 8,4 центнер дү-
жүт алышкан турар. Сөөгү
үеде Бай-Тайга, Кызыл, Ба-
рыин-Хемчик болгаш Эрзин
районнарын тараа-агыйлар
ажаап алышкынын ажалла-
рың темпизин ажаап ишчилер
чыткан. Бо районнар бүгү та-
раанын 45—55 хуузу бас-
тырып алкан.

Дүжүт дөшт демиседе мур-

накчыларын саны өзүп ту-
рар. Чингизевге, «Кызыл та-
раачын» совхозтун механизатору
Д. И. Иштин, «Фок» совхоз-
тун механизатору Д. Саңук
олак хүнүн нормалын
190—200 хуу чедирин турар.
Дуржулга станциязынче ме-
ханизатор А. Селигеев, «Ре-
волюциянын чалбыжында» —
4. Байр, «Тиилелге» совхозта
Н. Селигеев болгаш оон-даа
келер эки көргүзүлгенин чед-
ип ап турар.

Оон-биле чергезинде рес-
публикада ажаап алышкы-
нын ажалдаарында оонку
чоруп турарын демделээр хе-

чүрктин халызындан байыр-
ны база чаагы ажалдакчы-
лар оларга дамчыткан.

Амы үеде партияны XXV
съездинин совет эртемниң
мурнуна салган сол сорулга-
ны болза бойдуштун база ийи-
тиледик хообул суугар бо-
лур үндүрүн ишчилерин
улам ийи калдырары бол-
гаш халыкка, коммунизм
материал-техниктиг баа-
зын тургузарынын, эртем-
техниктиг депшлелени дүр-
дөдиринин база бүдүрүгенин
ажыктымын өстүрүшүн, чо-
нук чаагы амдыралын,
культураын бедидирерин,
ажылчы чоннарын комму-
нисттик мировоззрениян хо-

ИДЕГЕЛДИГ БҮЗҮРЭЛГЕ КИЖИДИР

Дээди өөредилге черлеринин
ишчилер эртемниң кафе-
драларының эртелекчилерин
Бүгү-эпелде чөвүлел ху-
ралы сентябрының 21-де Кре-
мльдиң Улут ордузунда аныс-
тыган.

Оң ажалында чурттуң дөдө
өөредилге черлеринин рек-
торлары болгаш партия орга-
низацияларын секретарлары,
эртем-ебештөөлдер,
эвештөөлдер республикалар-
нын Компартиялар ТК-нары,
партия крайкомнарынын
болгаш обкомнарынын эртем
болгаш өөредилге черлеринин
талазы-биле ишчилерин
эртелекчилер, эвештөөлдер
республикаларын дээди бол-

гаш ортумак тускай өөредил-
ге министрлери, төп идеология
албан черлеринин ууртукчу-
лары кирип ап турар.

СЭКП ТК-ның Эртем болгаш
өөредилге черлеринин ишчи-
лерин эртелекчи С. П. Тра-
пезников чөвүлел хуралды
айтылган.

«СЭКП-ниң XXV съездин
болгаш ишчилер эртемни-
ниң кафедраларын сорулга-
зын» деп илеткеди СЭКП
ТК-нын секретары М. В. За-
мятин айткан. Ол СЭКП Төп
Комитетинин өмүзүннелден
чөвүлел хуралды кирипчи-
дөргө байыр чедирген бол-
гаш СЭКП ТК-нын Чингизе
секретары Л. И. Брежневтен

вирлен тургузарынын өйү
кедир айттырарын ишчилерин
эртемчилерин чотуушкынын
саламын чыгарып алыр
турар дээринин дугайында
сөздүн ийи калдырары чүдүп
улуртулга болураа чотур.

СЭКП-ниң XXV съездинин
ишчилеринин бүгү-де идея-
лыг байлактыгы, алыс утказы
бүгү ажалчы чоннарга ийи-
каш, совет студенттөөлүгүн
чедилген болу берген тура-
ры, партиянын төлөөлүгүн
чурттуң экономикаын болгаш
социал-политиктиг хөгжүдө-
ленин планынын боттадыра-
рынга оларга ажал-херектин
ууртулга болуру эртелек
чүгүла дээрин илеткеди он-

УЕ ДАЛАШТЫРЫШ КЕЛГЕН

СЭП Топ Комитетинин Чингине секретары Л. И. Брежневтин Казакстанга партия-ажыл-агый активинин хуралына чугаазын Эрзинин ишчилери ижин-биле дөңсөө болгон боттарын ажалында удурутуу болдурун турар. Ам сугараан фермаларында, малчынар арасында болгон тарак шолдеринде социалист чарын улам калбарган.

Онту беш чылдын баштайгы чылдын планкын ооналдарын багай эвес куусетинин турар. Чижээ, дөңсөө, төс айларда 1900 центнер сугуруге саар турган, сес айлар дургуду 1798 центнерин сатылган. Эм Л. И. Брежневтин Алма-Атага чугаазында хей-агт кирген колхозчулар суг саарын чыл планын Улуг Октябрын байырлаанын бугуруге кууседир хулаагени алганар. Ам бо талаа-биле ажал Ленин аттыг колхозта өң-не шапкын. Илан-

гыя Ольга Маады, Манай Ангыр, Чит Соскал, Дандаа Бады-Хөө олар хей сугту саап, чарынтын мурнуку озурун салбаанар. Суг саалдазын элбедир дөңсөө хемчеглерин ферма ажал-чыннары ап турар. Силос, тарба, дус, суг болгон эске-даа чечер-биле саар инектерин хандырып, ажаалдазын экижиктен.

Тос айларда күруге эгт саарын талаа-биле республикада ижин чөдө бис. Ук планын «Чая орук» колхоз ажал куусеткен. Ленин аттыг колхоз кууседиринин кырында келген. Бо ажалга көдө Советтер база багай эвес киржин турар. Эрзин көдө Советтер планын 130 хуу куусеткен. Сарыг-Будун, Бай-Дар көдө Советтерде бо талаа-

биле ажал чогуучалыг. Районда малдын денгели эки, күруге саткан инектерин бирээнинил-не ортумак денгели 302 килограмм, хойнуу 41 килограмм четкен болгон эркек чылдагызында дөңсөө болуп турар.

Район дук саар чыл планын 116,9 хуу куусеткен азы 1929 центнер дукту күруге саткан. Чуртакчы чондан сатып алып дукту планын 154 хуу куусетинин. Район мал продуктуларын күруге саарын ургучулар турар. Ук планын декабрь бирге чедир кууседирин 150 центер пландан ажал 150 центер сугту, 300 центер эгт саарын биетин ишчилеринс хулаагени.

Малга чам-суурну багай

эвес тургусканынмыстан, кажа-хораан чылдагы, органиастыг болгон масса-политиктиг ажалдарын экижиктенинтен эркек кышты багай эвес ажал бис. А бо чылдын СЭП Топ Комитетинин болгон СССР-ин Министрлер Чөвүленин «1976 чылда дукту ажаап алышкынын, көдө ажал-агый продуктуларын база мал чечерин белеткээрин хандырып талаа-биле немелде хемчеглер дугайында» доктаанын амдыралга боттандырышкан, эркек чылдагызында даа хой мал чечин белеткээрин шийтирдөөн бис. Унүш-дүжүт база эки.

Район сентябрь 22-ге чедир 9940 тонна ситенин белеткен алган. Ажал-

агылдар 2163 тонна силос саткан, 513 тонна будук-бурун белеткен, беш мун ажал тонна мал чечин кыштагында чедиртинген. Мал чечинин белеткенин «Коммунизмче орук» колхоз мурнап турар. Илангыянда Бажаа, Кунгаанын уурткан хойжу бригаданы, Сали Очурун эргелекчидеин инек мал фермалы планнын ооналдарын ажал куусеткенин алган ажалдап турар. А «Чая орук» колхозта Иван Дучурун уурткан хойжу бригаданы 30 тонна, олаа колхозта Севилбаа Байр-оолдуу бригаданы хойжу бригаданы 40 тонна ситенин пландан ажал белеткен. «Морен» колхозта Кыргыс Анай-оол уурткан механи-заттанган ситенин бри-

гада болуун социалист хулаагенин эскерден мурнап кууседир.

Мал чечинин белеткенин малчынар база илдепелдин. Манай Намдал Орус, Учураал Маруу, Велчээ Маама, Дамдын-оол Дамчай, Чоолу Пар-оол, Пайдай Кон-Хай болгон оон-даа өңе мурнакчыларын мактап болур. Сөдүгт ой хонукту түнелин-биле «Коммунизмче орук» колхоз, олаа көдөхтө №3 хойжу бригада, «Чая орук» колхозта №3 хойжу бригада социалист чарышка тилекчилер болгон.

Мал чечинин белеткенин сугурларда албан органиастыг, бугуругелер болгон өске-даа коллективтер улуг хулааны чедирин турар. Районун кижжи эм-

нелери 25 тонна ситенин, 15 тонна будук-бурун, коммунал ажал-агый конторазы 15 тонна ситенин, 10 тонна будук-бурун, өрт чери 15,5 тонна ситенин, 2 тонна будук-бурун колхозтарга белеткен берген. Амдырал хандырылга комбинаты, прокуратура, туугу-сентелег чүстөгү болгон оон-даа өңе кол-лективтер шудургу ажал-даан.

Районда мал чечинин белеткени ургучулар турар. Иланга-даа чамдык ажал-агылдар оон темпин чавызаткан. Чижээ, дөңсөө, «Коммунизмче орук» колхоз сөдүгт ой хонукта ажалын темпинин 22,4 хуу белеткен турда. «Мо-

рен», «Чая орук» колхозтарда ол көргүгүт чүтө 2,8—4,2 хуу болгон. Моон кол чылдагынын ажалы суду органиастыг, машина-техниканы долу ажалла-байн турарында дөңсөө билдинтир. Ажал-агылдар ууртукчуларын, тускай эртемчилерден мал чечинин белеткенин чонну ам-даа мобилизастары, бар чечтерин дүрген чылда-дыры болгон социалист чарынтын улам калбартыр негеттирип турар. Илтинин малынга быжыг чем-суурну чүдөсө ичан турту-зуп ап шыдаар бис. Илдин хемчегин дары алырын үе далаштырып келген.

П. ТЫРТЫН-КАРА.
Эрзин райкомунун ааргазы.

ДУЖУТТУ ЧИДИРИГ ЧОККА, БУРУН АЖАПАЛАП

МУРНАКЧЫЛАРГА ДӨНӨЖИР

СЭП Топ Комитетинин Чингине секретары эм Л. И. Брежневтин Казакстанга партия-ажыл-агый активинин хуралына чугаазын Эрзинин ишчилери ижин-биле дөңсөө болгон боттарын ажалында удурутуу болдурун турар. Ам сугараан фермаларында, малчынар арасында болгон тарак шолдеринде социалист чарын улам калбарган.

Онту беш чылдын баштайгы чылдын планкын ооналдарын багай эвес куусетинин турар. Чижээ, дөңсөө, төс айларда 1900 центнер сугуруге саар турган, сес айлар дургуду 1798 центнерин сатылган. Эм Л. И. Брежневтин Алма-Атага чугаазында хей-агт кирген колхозчулар суг саарын чыл планын Улуг Октябрын байырлаанын бугуруге кууседир хулаагени алганар. Ам бо талаа-биле ажал Ленин аттыг колхозта өң-не шапкын. Илан-

гыя Ольга Маады, Манай Ангыр, Чит Соскал, Дандаа Бады-Хөө олар хей сугту саап, чарынтын мурнуку озурун салбаанар. Суг саалдазын элбедир дөңсөө хемчеглерин ферма ажал-чыннары ап турар. Силос, тарба, дус, суг болгон эске-даа чечер-биле саар инектерин хандырып, ажаалдазын экижиктен.

Тос айларда күруге эгт саарын талаа-биле республикада ижин чөдө бис. Ук планын «Чая орук» колхоз ажал куусеткен. Ленин аттыг колхоз кууседиринин кырында келген. Бо ажалга көдө Советтер база багай эвес киржин турар. Эрзин көдө Советтер планын 130 хуу куусеткен. Сарыг-Будун, Бай-Дар көдө Советтерде бо талаа-

биле ажал чогуучалыг. Районда малдын денгели эки, күруге саткан инектерин бирээнинил-не ортумак денгели 302 килограмм, хойнуу 41 килограмм четкен болгон эркек чылдагызында дөңсөө болуп турар.

Район дук саар чыл планын 116,9 хуу куусеткен азы 1929 центнер дукту күруге саткан. Чуртакчы чондан сатып алып дукту планын 154 хуу куусетинин. Район мал продуктуларын күруге саарын ургучулар турар. Ук планын декабрь бирге чедир кууседирин 150 центер пландан ажал 150 центер сугту, 300 центер эгт саарын биетин ишчилеринс хулаагени.

Малга чам-суурну багай

Шаңда тараа, шалып иш

Куску дүжүт ажаалдазын ажалын кол төү—шан. Шаң тараа чук-чүктөн кээр, ону ылар-бөөр сайтарар: күрүн, шыгжамырык, үренин, мал чечинин азы чечининге фондуларыне урдуар. Тарааны шаңга кургадыр болгон ажалдап. Илаа ажал дун, хун дивес. Кызыл районда «Тиледе» совхозтун шаңында илдинг.

Тарааны комбайнлардан Көдө ажал-агый министр-ствоонун автобазанын машиналары сөөгүт турар. Дамчай Шагдыр-оол, Анатолий Васильев, Виктор Сарычев болгон оон-даа өңе чол-лачылар шаңга хей тарааны экип, мурнакчыларын озурун элбедир бергенер. Тарааны дүжүгенин, чүдүгенин болгон кургадырынга ком-молчу Салаа Могдугант эгелеш, Кызылда Куруенин башкы институтунун студенттерин чедир бугу шаң ажалдакчылары илдепелдин киржин турар.

Бо чылдын тараанын шыгы узул болгон. Ону кургадыр ханынсалгалыг болгон чымыштыг. Бо ажалга машинист Чүрбей-оол Суянуз биле шаңнын хоочун ажалын Хорлуу Мандай (чүрүктө: тарааны кургадыр чер чанында) боттарынын күжүн харамна-жайн турар.

Шаңда тараа арыглар машиналар каш-даа бар. Илаа тарааны эжеринге, хей кижжи херек. Оларын ара-зында шаң ажалчыларындыг ажалда студенттерин, школа-чыларын, контора ажалдак-чыларын бола көрү болур.

Совхоз онту беш чылдын баштайгы чылда он мун тараанын күруге саар. Оон-биле катая бо шаңга он алы мун хире тонна тараа сайгарына. Ажал узул, ынчанган шаң ажалчыларын ортузунда социалист чарын калбарган.

КЫЗЫМАК АЖЫДАП ТУР БИС

Бистин училищенин сургуулары күсүк дүжүт ажаал-дазын киржири-биле Улуг-Хем районга чедир келди. Бо хүннере «Улуг-Хая» совхозтун Ары-Бажи салбырында 109 га черинин картофе-лин ажал хулаагени бис, хүнде 18 тонна чедир ажаап, мурнувуска салдыган хулаа-генин аяк сеткилдиг кууседир дөңсөө кызыкмак ажалдап турар бис. Чеди хонук иштинде

60 га чертен 152 тонна дүжүтү ажаалды. Аркан 49 га черээндиг чогуур үе-шаң-да ажаап доозар дөңсөө бугу күш салдыган.

Чурттал турар черини ургун-сигин тургузул, хостуг үенин спортук маргыла-дарын эрттирип турар бис.

Р. САТ.
Кызылдын сөдүгт училище-нин сугуулу.

Хожудап турар бүдүрүлгенин удуртукчузу-биле интервью

ПЛАННЫ КУУСЕДИР

«Тузук кескерт» комбинат — «Тыла тууга трест» туугу материалдары-биле хандырып турар улуг бүдүрүлгенин бирөөн. Ук комбинат эркек сес айларда нийти продукция бүдүрүлгенин планын 14,5 хуу чедир куусеткен, продукция сайгарын 89,2 хуу чедир. А августун түнелин-биле ажалга байдал оон дора: продукция бүдүрүлгенин болгон сайгарын планын 20,5—29,1 хуу чедир куусетинин.

Комбинаттын директору Л. Ф. Меркулов-биле бистин корреспондентинс ужура-жык, беседалык.

— Салерин удуртуп турар комбинаттын бүдүрүлгө планын куусетинин турарын чылдагыны чүдөсө, Леонид Федорович?

— Красноярский цемент заводу августа бистин комбинатта 740 тонна цементин азы планын 55 хууу чедир бербээнигден берге байдалга таварыштык. Ол иштин комбинаттын карьерини шалдыгын, а үлүгүр-туугу материалдарын катты-жымышкы (накаллыг) Ю. С. Самойлов биста дой, эленин-биле хандырып турар, херетелдин чүтө 30 хууууу берген.

Комбинаттын цехтеринде дыма хей дөңсөө сентеле-терин чорудуп турар бис. Мындыг чылдагыларын бүдүрүлгенин дөңсөө ажалдагы-га конуг шапкынтыг болгон.

— Комбинат специалистер-биле канчаар четчелетинге-ни?

— Бо дөңсөө бистинде эң берге айтырылганын бирөөн. Комбинаттын пех бүрү-зүнге технологияны эки бил-дир, тускай эртемниг техно-логтар, инженерлер херек. А бисте олар чедире, кон-структор-техниктиг кидиске ам-даа 5—7 специалистер херетелтинин турар.

— Ажалчыларын ажал-га доктаава, ажалдан үнөр чоруту салерин комбинатта хей болуп турар-дыр, бо талаа-биле чүңү чугаалал болур сөөлө?

— Ажалчы күжү амга чедир чедиреш. Комбинаттын ажалчыларын 130 кижжи Злате-Алексиде чурттап турар. Олар колдуунда бүдүрүлгө үр ажалдаа, бедик

мергежилдиг ажалчылар болгай. Удвасе Злате-Алекси-да хан материалдары кылдыр завод ажалчылары-биле хол-боштыр биске ажалдап тур-ганар чогууда заводда ажалдагы-биле үнү эгелеш. Илчангы ажалчыны күш улам эңгээл-дир.

— Планн ооналдарын кууседирин чедир ажал, чечтерин чылдагы талаа-биле илдинг хемчеглер ажалын турары?

— Комбинаттын мындыг четчелтерин чылдагы, бай-далды эжеринде дөңсөө хем-чеглерин ил турар бис. Техно-логияны таварыштырып-диг бажыг туугууга херек-дир, кижжи элбедир кыл-дырын шынар экижөөн, дөңсөө төлөөлөгүндө кор-дугенин дүжүтү турар ажалга. Чылдыг чедиреш-диг моон мурунда продук-цияны үрей кылдырып хой турган. Урелик аял көтөл амгы үдөс септетинген. Кол мурнууа социаларыны му-тузун шийдөө. Илчангы кышын үдөс ажалдагыны таварыштыг байдал бүдүрүлгөдө тургустун, про-дукцияны үрей кылды чорук моон сонгар болбас ужу-дуг.

Гипсолиттин иштин хан-дарын орунга керамзит-бетондан кылган илдинг ха-лаларын оңтотко удурун эгелеш бис, оон технологияны ам илдегенин ап эгелешивис. Гипсолиттин ханалар ажал-агый эвес, үрей кылдырып хой турган, а керамзит-бетон хан-анын шынары эки.

Ол иштин инженер-тех-никтиг ажалчыларын чет-челер талаа-биле элзон хем-чеглер адланта.

Бүдүрүлгенин технологи-аны таварыштырар, чая ар-галарын илдегенин ажал (хен-дэргенин, бусталарын, чая нормаларын ажалдаар) та-лаа-биле чамдык ажалдап чорутууну турар. Ажалчы-ларын амдырал-чуртта-гызын экижидер дөңсөө оларга 129 квартиралыг чурттага бейимин тууду эгелеш.

Бүдүрүлгенин нийти бай-далын экижидер, күрүнө пла-нын кууседир дөңсөө комби-наттын удуртукчуларын (директору Л. Ф. Меркулов, кол инже-нер В. Ф. Терешков) чам-дык хемчеглерин ап чорут-канын илден.

Илчанга-даа комбинат-тын ажалчыларын байдалын чылдагынын дөңсөө хем-чеглерин чедир ажалынын турар. Илчангы августта комби-наттын корутуугу мур-нунда ажалын дөңсөө хем-чеглерин куду болгон. Барынын бо-тон бүдүрүлгенин планын чү-тө 35,4 хуу, хонугу бедик-жөрүнүн 12,4 хуу, чымп эл-дөр дөңсөө хемчеглер ажал-агый болгон конструкторларын 68,3 хуу кылдыр берген.

Бо бүдүрүлгенин ажал-агый хонугу ажалчыларын байдалын ушунга турарында чам-дык берсерлер ажалда чедир илдегенин турар ажал-агый мур-нунда ажалын дөңсөө хем-чеглерин 12,4 хуу, чымп эл-дөр дөңсөө хемчеглер ажал-агый болгон конструкторларын 68,3 хуу кылдыр берген.

Бо бүдүрүлгенин ажал-агый хонугу ажалчыларын байдалын ушунга турарында чам-дык берсерлер ажалда чедир илдегенин турар ажал-агый мур-нунда ажалын дөңсөө хем-чеглерин 12,4 хуу, чымп эл-дөр дөңсөө хемчеглер ажал-агый болгон конструкторларын 68,3 хуу кылдыр берген.

Бо бүдүрүлгенин ажал-агый хонугу ажалчыларын байдалын ушунга турарында чам-дык берсерлер ажалда чедир илдегенин турар ажал-агый мур-нунда ажалын дөңсөө хем-чеглерин 12,4 хуу, чымп эл-дөр дөңсөө хемчеглер ажал-агый болгон конструкторларын 68,3 хуу кылдыр берген.

ИЙИ ЧҮС ХУУДАН КУДУЛАТПААН

Амал коммунит Хер-тек Ичин-Доржу Кызыл районда «Тиледе» совхозтун мурнакчы механи-заторларын бирөөн. Ол болуун «СКД-5» деп мар-када болза, дүжүгүлгө комбайн ийи чүс хуудан кудулаптайн келген.

Чокта чая «Тиледе-нин» тараа-жаларын ор-тузунга болуп эркек Со-циалист Күш-ажылдын Маадыр, Күрүнө шаңна-ларын лауреаты С. К. То-ка аттыг шаңнал дөңсөө күш-

ажалчы элбедир Хертек Ичин-Доржу кижжи, тил-лекчи болуп үнүн. Ол сов-хозтун парткомунун, ди-рекциянын болгон ажал-чы комитетинин мурну-дан өртөктөг шаңналды ычан база чаалап алган.

Коммунист Хертек Ши-мистор Ичин-Доржу Ка-закстандын партия-ажыл-агый активинин хуралына СЭП Топ Комитетинин Чингине секретары эм Л. И. Брежневтин чуга-азын номчуп танышкан, улам сорул кирин, онту беш чылдын дүжүдүн чи-

дирин чөк ажаап алып дөңсөө күженин кижжи каш даклар улагаттыган.

Онту беш чылдын баш-тайгы чылдын дүжүдүн чидирин чокка, кыска хуу-саа ажаап алып дөңсөө ме-ханизаторларын ортузун-да калбарган социалист чарышка кирештиреш, Хертек Ичин-Доржу болу-нун бугу күжүн, билгин берип, мурнакчыларын озурунда ажалдап турар.

ЧУРУНТА: Комбайнер Хертек Ичин-Доржу.

С. ЧАЖЫН-ОЛДУН ФО-ТОЗУ.

ЧЕДИШКИНИ БЫЖЫГ ЛАВЫШААН

Балгазынын мях ажал-агыйнын Кур-Чер суурда салбырын коллективин онту беш чылдын баштайгы чы-лында боттарынын мурну-вуста салдыган сорулгалары-нысты өй-шанда, эки шынар-дыг кууседир чедир ажалы-биле шуагу ажалдап турар бис.

Илч ажал-агыйнын Кур-Чер салбыр болуун ажалын көдө Совет-биле сырый хол-боштыг тургускан. Чон орту-зунга агитмассаж ажалды, лекция, беседаларын чоруда-ры доктаамап апарган. Тараа, ситен бригадаларында, мал-чынарда, ажалдын коллек-тивтерге бойдус камгалаа-нын темаларына хей саныг лекцияларын, беседаларын эрттирилген.

«Тиледе» совхозтун та-рылга шалеринде дилиндек аргаларын тарып олурукан. Бо дилиндектер амгы үдөс та-рылга шалерин хаттан, ка-даа ажалдан камгалаа-ныга ажал-агый чедирин эгелеш. Чүтө август айга бе-лин тарып олурукан дилин-дектерге бек үнүштерин ашпап арыглары 85 га черге ме-

хандыгы дүжү-биле чорут-тунган, 16 гаа хол-биле аш-таттынган болгон 55 га чер-ни келер чылдын ажалдар чо-рууларына эки шынардыг кылдыр белеткен адалдыс.

Ховуга мях олурулганы-га, бойдус камгалаа-ныга суу-н чогуулуп, өөреникчилер-ин калбас киржилгенин чедир алдыган. Бо ажалдарда 91 кижжи, оларын иштинде 58 өөреникчи доктаамап брига-далар хаара туттуган. Брига-далар арасында социалист чарынтын, чарынтын түнелин ургучу үнүзүр, тил-лекчилерин мактап, шынар турар. Илангы өөреникчи-лер бригадаларын ажалы эки чоруп турарын дөңсөө-лөр чүтүлгө. Социалист чарышка тилектиг болгон бри-гадага тураскалган, бистин салбырын Күш-ажылчы ал-дар тутун көдүрүп, хунуагт бижиктерин, ымнелерин тыппо турар бис.

Бистин салбырга республи-канын ийи ажал-агыйларын бөлүк төзөөлөр, чокта чая ажал чоран. Боттары-ныстын ажал-херевости аал-чыларга таныштырып, арга-дуржулганын-даа сөдүтү-вүс.

Дөңсөө турар бойдусту

камгалаары, мях ажал-агый-нин чогуучалыг чорударыга дуадажыры хамаатын бүрү-нүн илдинг хулаагени. Бо ажалга Кур-Чер суурну чуртакчыларын илдепелдин киржин турары өөрениг. Чонун казак киржилгенин ажалында бистин дөңсөө хемчеглер арга-арыг өрттөргү болгон. Илчанга-даа ил-динг хемчеглерин талаанын чөдөөлөк чөк мях кээр, ол илчанг мях тараан дилин-дектерге хууза малай хай-гаарал чок кирер таварыла-лар тургузаан. Ону болдурба-лы-биле шынын хемчеглерин ап турар бис.

Онашкан ажалында бе-дик харысалгалыг, ак сет-килдиг ажалдап турар мур-накчылар бисте хей. Оларга арга-арыг хайгаракчылар коммунист Кестин-оол Саа, Эрес-оол Очур, Карма Мо-гдун болгон оон-даа өңе хемчеглерин ажалдап турар.

Онту беш чылда салбырын коллективин салдыган сору-галарын кууседир дөңсөө моон сонгар-даа улам күженин-кининг ажалдап.

Н. БАДАН-ООЛ.
Балгазын ийи ажал-агый-нын Кур-Чер суурда салбы-рындын лекциянын.

КОСМОСКА КАДЫ АЖЫЛДАЖЫЛГА

БЕРЛИН. (СЭТА). Совет космонавтылар В. Быковский болгон В. Аксенов башкарып чорутур «Союз-22» космос кораблини ужуруушуну-биле холбаштыр ССРЭ-нин Эртемнер академиянын техниктиг оналдызын суугар ачылдып кылган болгон ГДР-ге белеткен эртем аппаратуразын корабльде тургускан дээрин мурунда дынайткан болгай, оон-биле холбаштыр СЭТА-нын болгон «Правданын» Берлинде корреспонденттери ГДР-ниң талазынан эртем шенделеринин удуртукчу доктор Ральф Иохимге каш айтырымны салып, харылап бөрүн дилээн.

— Совет космонавтылар В. Быковский биле В. Аксенов-тун чорутуп турар ажылаары-нын космостан бистиң Чери-висти өөренип көрүүнү ужуру-дуззы маңайгы ирги?

— Ол удуз ужуру-дуралыг. Бирөөдө, социалист чурттары-нын «Интеркосмос» програм-манын суугар эртен чылдың чазында тургускан «Черин» кырын космостан аэрокосмик-тиг чепсептер-биле шынчыл-ларын ачылдып болууну планнага дүштүр боттанып турар илдегил хевирин бастайгы шенделерин хере-челери бооп турар-дыр бис. Бо шенделер-шынчыл болза калы шынчылдык ол чаа болгон чутула талазына акы-дуума чурттарыны калы ачылдып-хары ачылдып турар деп бо-лур.

Черин кырын удуз белик-тин чуртка тырттырылган чаа конструкторыны оза ыла-вылаптыг хей эопалыг камера-зын космостун байдалына бир-ле дугар ачылдып турар ол. Космосту чутула Черин хере-делеринге эртем талазы-биле ажылаар аргаларын шыгаш-мырынга бо шенделер-шынчыл боттуг салышкыны кирип турар.

— Бо шенделер-шынчылды бөлөтсөргүзү ГДР-ниң ролю кандай ирги?

— ССРЭ-нин болгон ГДР-ни эртемдеринин база спе-циалистериниң кыры калы ачылдып-хары ачылдып турар хей эопалыг «МС-6» камера-ны болгон хей спектралдык «МС-4» проекторун кон-структорлар белеткен чүве. Ол иштин приборлары ГДР-де «Нард Ней» Пена дээр уусу-чу бугурулган белеткен кылган. Совет аштер-биле калы бистиң специалистерине космос деа-ремиян байдалына ол при-борларын чедикшигитиң ачылдылар магалдылар тө-лөдө, ол приборларын хев-ирлерин тускай шенделер-ге килгес турган.

Оон-биле калы бо шенделер-шынчылды ГДР-ниң киржил-геи чутула приборлары тургу-зары-биле кылгаараттын-маа. Бис болза шенделер-шын-чылды эртем талазы-биле программанын ачылдып кыл-дырынга, программанын Черге боттандыра келсөң халдыра-рынга база киришкен бис. Ол сорулга-биле эртемдеринин болгон специалистерини тус-кай ботуун ГДР-ге тургускан

турган болгон ол бөлүк болза ГДР-ниң Эртемнер академия-зынын электроника институту-нун удуртукчу-биле ачылдып турган болгон ачылдып уламчылашымаан турар. Ол бөлүк Совет Эмелиниң эртем албан черлери-биле сырый хол-баалыг ачылдып турар. Мын-чанга, чаа космос шенделер-шынчылдыг кирижи база бир чутула түннелдиг бооп ту-рар, ол болза акы-дуума чурт-тарыны специалистериниң калы ачылдып-хары ачылдып турар-дыр деп, бис чугаалап болур бис.

— Бо шенделер-шынчылды чорутканын, түннелдиге улус ачылдып-хары ачылдып амын кандай деп болзар си-лер?

— Хары-на бо тодаргай шенделер-шынчылды космостан Черин кырын хей эопалыг чуртка тырттырышкынын практикамын калбаа-биле ачылдып болуун бадаткаар, ол аргага амыдыралче түтүк-каны бооп ужурул. Бо арга бо-ду болза, ону калбаа-биле ачылдып турар, эн-че ачы-буру адыралга-геологияга, келсө болгон ыш ачылды-гына, сут ачылдыгына болгон океанологияга, долган-дыр турар бодушту контроль-лаарына ачылды берип болур. Мээң санаамын бо бугу ады-ралга, база мээң адаваным өскө-дө, адыралга ол арга практика талазы-биле ачылды-ларын бөр ужурул.

ГДР-нин ботуна хамаары-тыр алмга, үстүндө адыны-ыс приборларын конструктор-ларга ачылдып турган болгон кырылган үстүндө бай-лак дуркутаны чедип алган-нымыс бистиң шенделер-шын-чылдыг киришкен хевирин чуту-ла түннелдиг болур. Бисе удуз удуз чутула болза башка-рылган космос кораблине ажылаар дээр ынгы нарпын аппаратты ГДР-ге бир-ле ду-гаар тургусканы, ол аппарат-зын космосту чедикшигитиң ачылдып турар бооп турар.

— Черин космостан шын-чылдыгын оптиктиг система-ларын ачылдып-хары ачылдып турган болгон дугайында Силениң бодалыңар кан-дыгы?

— Мээң санап турарым бол-за хей эопалыг камера ышкы оптиктиг илдегил, системаалар электроник системалар-биле чедикшигитиң ботуун ужуру-дуззын чидирбес. Оон-биле калы оларын илдегилди бидире-риниң уламышкыны-биле, үр ачылдыларын шугуу-биле, база оларын удуз-биле автоматчыларынын уламышкы-ны-биле болбаарындай ачыл-дып ачылдып турар ужурул. Космоска тырттырган хей эопалыг чуртка тырттырышкынын приборлары тургузар болгон алмга удуз ужуру-дуззын болгон турар ужурул. Мынчага хары-на космос техниказын хөгжүдө-үрүп ол уламышкыны чер эртемдеринге-дээ черле удуз дуузын көргүзсө, чидикшээр, микрокопиринг, рентген тех-никазын айтырылган шынчылдыгын дугаалаар.

ДЕЛЕГЕЙ БО ХУННЕРДЕ

ГДР. Шериг-фашист диктатурага удуз чили улустун демисели-биле са-гыш-сетил каттыштырыл-ганын бо хуннерде бугу делегейниң депшигелиг, демократия хей-иниң илерейлеп турар. Ол чурт-та төргиндеп турар ужуру-

дуржон азымлашкынын-ны хей-ини шынчылдыг бугуу шаап, Чилиниң Компартиязының Чигине секретары Луис Корвалан-ны болгон политика тала-зы-биле өскө-дө хорууга-тырганыш хостаарын не-геп турар.

ЧУРУНКА: Луис Корва-ланга оон төрттүнгөн ху-нунден бээр алдан харла-ны-биле холбаштыр байыр чедирген бикиниге Галле хоорайның муң-муң чурт-талчылары аттарын сал-ган, оон бир көргүзүү.

БУГУ ДИПТЕРДЕН

ПРАГА. Бир деп чехосло-вак хоорайга болгон делегей-нин машина туудунун 18-ки армарказынын эң дээр дөр-төн чүүлдерин алдын медал-дар-биле шагнаан. Оларын аралында сведа ажаар «КС-6» деп совет комбайн бар болгон. Бирого болгон ар-марка акы-дуумалык со-циалист чурттарынын маши-на туудунун индустриязын улуз чедикшигитиң көргү-көн. Ол индустриянын про-дукциялары 27 алдын ме-далды чалап алган.

ТОКИО. Осака, Фукусима болгон Осака мотоларга эр-ге-чачырамын чер-чер орган-нарынга сонгулдаларга Япо-ниинин Компартиязын чаа че-дикшигитиң чедип алган. Му-ниципалитет хуралдарына ол 8 депутаттар олуттарын чедип алган. Коммунистерин Идзуми (Осака моту) база Иваки (Фукусима моту) хоорайларын муниципалитетте-ринге сонган.

САН-ХОСЕ. Эвон каш ай-ларын минтип уламчылап келген калдашкын Топ Аме-риканын чурттарынын чаа ачылдыгына удуз катарла-ны чедирген. Сутун чедип-пеленин Панама, Коста-Рика, Никарагуа, Саль-вадор кофе мыштары, рис, чочка-тараа, хевен болгон өскө-дө келсө ачылды-гыг культураларын тараан черлер кандаан. Топ Американын ол чурттарында мал оларары өрткөн, сут хевелерини кур-тап калган, малды чууларын-га азын тургустууну келген.

АНТАНАРИВУ. Мала-гаскар Демократыг Респу-блика империализмниң бугу хевирлериниң удуз, чидеэ Мурну Африкага расмие-баа алартедегиле удуз дем-иселди чорутар болгон амгыла-чедир империализмниң дар-далыла турар улаустарын бот-баштарыныла дээр туржур. Ол дугайын дашкы херектер министри Бруно Ра-кутмабу анаа медеткен. Ин-дун океанын тайбының эопал-ны болдулар ужурут бис деп, министр оналды медеткен.

БАКИ. Заир, Руанда болгон Бурундя Удуз хевелер районунун чурттарынын эконо-миктиг нитилежигеини тургузар дугайында шынчыл-дери оларга сан-хөө дугалам-ны ол чаа экономикаг бө-дүл-дешкенин кылгаар-ларын чамдымы Кибу бие Танганьика халдыр тавар-рып өрткөн үш чурттарыны калы ачылдып-хары ачылдып турар. Нитилежиге дугайында дугу-лелеринге дуулаар ужурут.

Нитилежиге дугайында дугу-лелеринге дуулаар ужурут. Нитилежиге дугайында дугу-лелеринге дуулаар ужурут. Нитилежиге дугайында дугу-лелеринге дуулаар ужурут.

Нитилежиге дугайында дугу-лелеринге дуулаар ужурут. Нитилежиге дугайында дугу-лелеринге дуулаар ужурут. Нитилежиге дугайында дугу-лелеринге дуулаар ужурут.

Нитилежиге дугайында дугу-лелеринге дуулаар ужурут. Нитилежиге дугайында дугу-лелеринге дуулаар ужурут. Нитилежиге дугайында дугу-лелеринге дуулаар ужурут.

Нитилежиге дугайында дугу-лелеринге дуулаар ужурут. Нитилежиге дугайында дугу-лелеринге дуулаар ужурут. Нитилежиге дугайында дугу-лелеринге дуулаар ужурут.

Нитилежиге дугайында дугу-лелеринге дуулаар ужурут. Нитилежиге дугайында дугу-лелеринге дуулаар ужурут. Нитилежиге дугайында дугу-лелеринге дуулаар ужурут.

Нитилежиге дугайында дугу-лелеринге дуулаар ужурут. Нитилежиге дугайында дугу-лелеринге дуулаар ужурут. Нитилежиге дугайында дугу-лелеринге дуулаар ужурут.

Нитилежиге дугайында дугу-лелеринге дуулаар ужурут. Нитилежиге дугайында дугу-лелеринге дуулаар ужурут. Нитилежиге дугайында дугу-лелеринге дуулаар ужурут.

(СЭТА).

ЧӨНГЭЭЛИГ ЧЫШТАР

БОНН. (СЭТА). Бо хуннерде Бавариянын Бирбург деп хоорайы мурунда эсөөсөө чоразынын чөнгөзлөгү чаа чымыкын өртүп турар чери болу берген. Хоорайнын зал-дарынын бөрөөнине эсөөсөө-ларын «Хорст Вессель» дээр төкс дивизиянын чүс-чүс мурнуку дымдажымчылары чыгып келген.

Тагарон, Мариуполь чо-гунга база Совет Эмелиниң өскө-дө черлеринге араатан-дыг чоруту-биле сурагжаан «Хорст Вессель» дивизиянын мурнуку эсөөсөөчүлеринын ил-диг чымыкын Альтенкирхенге (Сенг Рейн-Вестфалия чер-и) база организастан чорут-кан.

Барыш-терман хей-ини-нин удурамышкынын турбу-же, Бирбургтун эрге-чачыра-лары ол ужурамышкынын хоорайга чорудары чөпшө-рөөнөр. Альтенкирхенге чымыктын организацкыларына

ыл улачтылап чорударына бистиң чаааыс долу шын-чылдыг деп, паралага конфе-ренцияныга чүве чугаалап, ол чугаалап.

Турциянын социалист чурттары-биле харылаалары-га хамаарынтыр чүве чуга-лааш, кайзының-дээ эрге-ажыктарына дүштүр ол ха-

чызын көргүзүп турган.

НЬЮ-ЙОРК. Лос-Анджелес-ке (Калифорния штат) 5.000 автобус чылаачыларынын бир ай угулдуруп келген ачыл-космосыны ачылчы чон-нарын тилдегиле-биле доо-аулап. Хоорайны эрге-ча-гыраалары ачыл космостан-нарын сырый каттык-нарын болгон шынчылдыг чоруту-га таварышкан, ачыл тала-рын бидирериниң база соци-ал херекселерге бээр пособе-лерин улаштыралары дуга-йында оларын чөптүг негел-дерин салдыр ужурга та-варышкан.

ГАВАНА. 1977 чылдың эге-зиле болур бугу-иниң сон-гулдаларга барыш үсөдиг-терге аштырышкынын тавар-ыштырар дээр, чалгыс эн-тиг болурун чуртун депши-галдыг күштерин Ямайка-нын премьер-министри Майкл Манли кылтырган. Чачыры-чы уусу-чу национал парти-яның чыл бугура болур 38-ки конференцияныга ол Кин-тотта чүве чугаалап. Майкл Манли болза Ямайканың чоң хамаарышпа чорук болгон социал денингел дээр деми-селди чорутуп турар деп он-аалап медеткен, чачкыны чорутуп турары депшигелге чуртталгаларын улаштыр-ган империализмниң со-машкыларын бугуу шапкан.

ЛУАНА. Политиктиг пар-тия кылдыр чурттарынын тө-лөвүн турар Анголанын хоста-рын дээр уусу-чу шынчылдык (МПЛА) ачылкын амгыла ба-аа оон эвеледини — тараа-кынында болгон революстуг интеллигенцияга даяныр-апар. «Жорнал ди Ангола» соудунун мурнуку чутуунда ол дугайын бижкен. Илдег-политиктиг партияны тургу-зарынын кол сорулгаларын бидиреэ болза ан чуртун мур-нузда туруп турар экономик-тиг чуртталгаларын чугула сорулгаларын шынчылдыгын-че улуз массалары улам ийиш мобилизастары болур деп, чүүлө айттып турар.

Оон-биле холбаштыр ук соуду бугуруушкуну көуде-дири дээр мого-шылга чок демисижиринге бугу ачылды чоннарын, хамыктыг мурну-да МПЛА-нын кижигитерини кылтырган.

(СЭТА).

Демирельдин паралага конференциясы

АНКАРА. (СЭТА). Мээң баштал турар чаааа делегей-нин дүштүрүгү чорутуун чачырымышкынын чугула ужу-рудуз кылдыр санап турар деп, Турциянын премьер-мин-истри С. Демирель медеткен. Ол талазы-биле куженишкы-

ны улачтылап чорударына бистиң чаааыс долу шын-чылдыг деп, паралага конфе-ренцияныга чүве чугаалап, ол чугаалап.

Турциянын социалист чурттары-биле харылаалары-га хамаарынтыр чүве чуга-лааш, кайзының-дээ эрге-ажыктарына дүштүр ол ха-

рылааларын салып база эко-номика талазы-биле калбар-тылган болгон хөгжүлдерин чутулдурун дугайы С. Де-мирель медеткен.

«Нити рынок-биле» чурт-тун харылаалары амгы үеде берге байлаа турар деп, Де-мирель оон ийиш минтип чу-гаалап.

Испанияны ачылчы чоннарын боттарыны материалдыг байдалыг кижигити дээр денисел чүс-чүс калбарып турар. Сентябрьны 12-де Мадридтин чүс-чүс чурткачалары ачылдыралдыг өрткөн-улашкын ову турарына шынчыл-дыг уламышкынын илерейлээр дээр хоорайны кү-дүктүрүлгө түшкө.

ЧУРУНКА: чыккаала.

ДОКТААМАЛ КИЧЭЭНГЕЙ САЛЫР

Назы четпөөнериниң корум-чурум хажыдар чорутуу баш удуз бодурус талазы-биле ачылдып ачылдыр темчелер талазы-биле айтырыгы Тыва АССР-нин Министрлер Чувале-линиң чөпчөлтүг хуралына чугаалашып көргөн. Министрлер човолот, ведомстволар болгон ачылды чоннар депутаттары-нын чер-чер Советтери сөөлү үеде назы четпөөнериниң кижизилдешине болгон өөр-дигелешине эвонс эвес кичээ-риниң салып турар. Республи-канын аныктарынын он хей нуруузу күш-ажылга хандык-шымдыг, ак сеткилдиг чорутуу көргүзүп, хоойду-дурчунуң үнү-дүлүг көрүп турар. Профлак-тиктиг ачылдылар калбарыш-кынын түннелдиге бо чалың өсө алдырында Кызылда, Бий-Хем, Талды, Эриш, Току, рай-оннарда назы четпөөнерини эрге-дүрүм хажыдар чорутканы эвонсезген. Милициянын урул-лаа көчкөчтээриниң учулуна 113 назы четпөөнерини үндү-ргөн.

Мөөн-биле черделештир ми-нистерстволар, ведомстволар, чер-чер Советтериниң күүсөм-нары, назы четпөөнер хере-диги талазы-биле комиссиялар кижизилдиге болгон профлак-тиктиг ачылдыларын четпес бол-гон даштиг эвес чорутуу кел-ген. Мөөн түннелдиге назы четпөөнериниң кем-херек үү-дүлүг чорутуу өрткөн чылдын ол үеиндизинден бо чылын ийи-тин-биле хей болгон. Барыш-Хемчик, Чоон-Хемчик, Угу-Хем, Бай-Тайга, Кызыл район-нарда бо талазы-биле көүдө-лүг бооп турар. Нити билгит школаларын өөреникчилери-нин иштинде корум-чурум уураа чорутуун өзүп турары оза сагыш чоннашкынын бол-дуру турар.

Назы четпөөнериниң корум-чурум уураа чорутуун кол чылааларынын бирөөн — бугу-ини өөредилге дугайында Хоойуну республикага багып күрөсүн турары болур. 1976 чылдың бери чартында кем-херек үүдүгеткен ала-ды тургаларын 85-и кал-дээ өө-рөөннү, ачылдыларын турган. Школа назыгын уруларын чылаптыг үчүлү чок. Ала-дыларын талазында аргалаар бол-гон бөдүлгөсүн алгаш кем-хе-рек үүдүгет, катан херек кы-дыр чорутар хей. Корум-чу-

рум үрөпкэ дег ала-ды уру-ларын илередири болгон үтө-ка алдыр байт тургустунга-нын келечек харысалагыны-га киргенерин чүлө 20,2 хуузу үтө-ка турганы херек-леп турар.

Чер-чер Советтериниң чам-дык күсөөмнары, назы чет-пөөнер херезин талазы-биле комиссиялар, административ-тиг органнар, култур, чыры-дышкы албан черлери, хей-иниң организацкылары бичи-рил болгон ала-ды уруларын хайгаарал чок чорутуу болу-рузынын, кижизилдиге-проф-лактивтиг ачылдыг даштиг бидирерин бар аргаларын чедир ачылдылар турар. Баш-кылар коллективтери, школа-лар өскө албан черлери болгон хей-иниң уруларын ашты-налгазын организацкылары көмөк кичээнгей салып кел-ген. Мөөн уруунда уруларын чурттап турар черлеринде кижизилдиге ачылдынын баа-ла-ды чедиптес, ол сорулгага културга олагарын, кичөө-тарларын, спорт черлерин че-дир ачылдылар турар.

Уру-дарынын аажы-чаны, кижизилдиге дээр ада-не-

лерин харысалагыны биде-ри, берге байдалдыг өг-бү-лелерин, корум-чурум көмөк ала-ды уруларын чорутуу үе-инде илереди, үтө-ка алы-ры, назы четпөөнерини арга-лаашкыны болгон кем-херек үүдүлүгүн халдыр улуз кижизилдиге харысалагы кил-дери чутула. Аныктар орту-дунга эрге-чурум пропаган-данын экилдип, оларын хажы-дышкылар кыла бээр чылдагаларын болгон бай-даларын чайлаар херек.

Назы четпөөнерини эрге-чурум хажыдар чорутуу бол-дурус талазы-биле ачылды улам экилдип сорулга-биле уруларын болгон ала-ды уруларын кижизилдиге херекте четпестерин дашти чайлаары, чуртталгалыг суур, бугурул-ган, организацкы, өөредилге чери бугуруула кем-херек үүдү-лүгүнүн болгон анаа удуз профлактивтиг ачылды-нын байдалын бугу тала-биле ханы анализлеп көрү, назы четпестерин кижизилдиге ачылдыг болгон даштиг хей-челерин ап чорудары чугула дээрин Министрлер Чувале-ли деметкен.

Ол сорулга-биле ала-ды уруларын кижизилдиге күш-ажылды коллективтерин, өөредилге черлерин, хей-иниң организацкыларынын ро-люн улам бидер, назы чет-пестерге шөк болгон дагы-нышкын херек бугу талазы калбартыр, хей-иниң кижизилдигиниң, көзөйлө-ларын ачылды илдегиле-дир.

Нити билгит школаларына болгон профтехучилищелерге идея-политиктиг, күш-ажылды болгон аажы-чан кижизил-дигиниң дендеди бидирерин, профтехучилищелерин удуз-тукчуларынын, мастерлериниң болгон кижизилдигиниң сорулгаларын чуртуу дээр харысалагыны улаштыраларын, өөреникчилерин школа каар чорутуу болурузын, школа на-зыгын уруларын өөредилгеде бугуу халда турарын, чанат-ташкын, корум-чурум хажы-дышкыны бугуу дээр школа директорларынын, калс удуз-тукчуларынын болгон кижизил-диктерин харысалагыны бидирерин Чырымышкын ми-нистерствотка, профессио-нал-техниктиг өөредилге эрге-

делинге, уруларын спор-т школаларынын баазааы кал-бартыр болгон бар стадионна-рын болгон дерелелерин уру-лар-биле ачылга долу ачыл-лаар талазы-биле хемчелерин алдыр Куш-култура болгон спорт комитетинге дашкан.

Назы четпөөнериниң кем-херек үүдүлүг чорутуу болуру-бас дээр профлактивтиг ачылдыларын экилдип, мили-циянын урулар комиталары-нын, урулар хүлөп ап, ху-ваар черин ачылдынын дээр-тин бидирерин Иштиги херек-тер министерствотка база республиканын Дөөдү Суду-биле калы назы четпөөнер хер-езиниң талазы-биле суд прак-тикаын доктаамал түннел кө-рүп, кол кичээнгей мындыг херектерин тытып келер байдаларын болгон чыла-галарын илередиригче, чай-лаарыныч улаштыраларын, на-зы четпөөнер ортуунда эрге-чурт кижизилдигиниң арга-методтарын саймалагылды-рын Иштиги министерство-вотка дашкан.

